

ziel-vol was dan toch dit illusionisme!) maakt plaats voor meer direct kunstzinnige overwegingen, voor concreter en plastischer betrachtingen.

Het werd rijp daarbinnen voor een innerlijke revolutie, die zich omstreeks 1906 tot '8 voltooide. Het scheen toen dat Picasso alles overboord gooid wat hij tot dusver had verworven: hals over kop stortte hij zich in de wiskunstige abstracties van het cubisme. Een onderhanden schilderij, de „Demoiselles d'Avignon" diende als proefkonijn, en hierop paste hij zijn experimenten dermate toe, dat Braque verbouwereerd uitriep: „Dat is krankzinnigenwerk; net iemand, die karpel eet of petroleum drinkt."

De diepere, stuwende motieven voor dit sensationeel „bolsjewisme", gelijk men deze beweging heden ten dage zonder twijfel gedoopt zou hebben, waren de invloed van Cézanne — Pierre Reverdy cijfert deze te gemakkelijk weg in zijn „Picasso" — de reactie tegen het „litterair" sentiment van eigen werken, de reactie tegen de wilde en anarchistische kleur-verheerlijking der Fauves, alsmede ten deele tegen het latere, als te leeg en uiterlijk verworpen Neo-Impressionisme van Signac, en al wat hiermede verband hield. Onmiddellijke aanleiding echter voor Picasso was de ontdekking van Afrikaansche en Polynesische afgodsbeelden.... En hier vragen wij ons af: zal Picasso — de Picasso der Epoque Bleue allereerst, eenzaam, weemoedig-berustend, gekweld als hij was door een heimelijk besef van het onmetelijk levensmysterie — zal deze nog onbevrijde Picasso soms ook in diepste wezen een innerlijke verwantschap ooit gevoeld hebben met deze strenge en sombere kunstuitingen, met hun verhevigd psychisch realisme, met hun directe expressiviteit en hun rudimentaire vorm-vereenvoudiging? Vergeten wij niet dat Picasso Spanjaard was: afkomstig van dit boeiend land met zijn duister heiligheidsbesef, met zijn wreed fatalisme, met zijn vreemde ineensmelting van het imaginair-zielvolle en het barbaarsch-realistische. Hoe dit zij, dat de kunstenaar in Picasso voedsel vond voor zijn immer wakkeren, hunkerenden geest in deze primitieve, streng-gestijleerde beelden, behoeft geen verwondering te wekken.

Wij lezen in een artikel van W. F. A. Roëll *) over deze periode: „De mathematische vormverstrakking der Negers en Polynesiërs wordt thans ook op de stillevens en landschappen toegepast; inderdaad is er vooral in de laatste een neiging tot „kubiceeren" der huizen en berglichamen merkbaar, waardoor men Matisse's uitroep voor deze doeken: „Trop de cubisme!" — hetgeen tot het oneigenlijk geuzenwoord: „Kubisme" aanleiding gaf — volkomen kan begrijpen †). Doch als de schilder inziet,

*) „Pablo Picasso": Elsevier's Maandschrift, 1925.

†) Volgens Mevr. H. Krölller-Müller ontstond dit woord door een uitroep van Matisse over een werk van Derain: „mais comment, ce sont des cubes"! — Waarschijnlijker is het, dat deze uitspraak geen werk van Derain gold, evenmin van Picasso, maar van Braque, gelijk Jean Cocteau constateert. — L. R. schrijft in de „Effort Moderne", dat het woord reeds in 1906—'07 gebezigd werd naar aanleiding van schilderijen van Picasso en Braque, maar pas gepopulariseerd werd door den beslissenden